

เนินไก่อี๋ย

ชื่อแหล่ง : เนินไก่อี๋ย

ที่ตั้ง : หมู่ ๖ บ้านปาร่อน ตำบลร่อนทอง อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

เส้นทางเข้าสู่แหล่ง : จากราชบุรีใช้ทางหลวงหมายเลข ๔ (ถนนเพชรเกษม) ไปทางอำเภอบางสะพาน

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อเดินทางผ่านตัวอำเภอทับสะแกไประยะทางประมาณ ๓๐ กิโลเมตร ถึงบริเวณหลัก

กิโลเมตรที่ ๓๘๖-๓๘๗ เลี้ยวขวาใช้ถนนเร่งรัดพัฒนาชนบท สาย ปข ๓๐๙๗ (เกาะยายฉิม-คลองเพลิน)

ระยะทางประมาณ ๔.๕ กิโลเมตร แหล่งโบราณคดีเนินไก่อี๋ยจะตั้งอยู่ห่างจากถนนไปทางทิศตะวันตกระยะทางประมาณ ๑๕๐ เมตร บริเวณริมฝั่งของคลองทอง

สภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม :

สภาพภูมิศาสตร์ : ที่ตั้งแหล่งโบราณคดีมีสภาพภูมิประเทศเป็นลูกคลื่นลอนลาดถึงลอนชัน อยู่ริมฝั่งคลอง

มีความลาดชัน ๕-๑๐ เปอร์เซ็นต์ พื้นที่โดยรอบเป็นที่ทำการเกษตรกรรมปลูกสับปะรด เนื้อดินเป็นดินร่วนปน

ทราย สีน้ำตาล สีน้ำตาลเข้ม จนถึงสีน้ำตาลปนเหลือง จากการสำรวจโดย เขตสำรวจดินที่ ๕ กองสำรวจดิน

กรมพัฒนาที่ดิน พบว่าดินในบริเวณนี้เป็นชุดดินหน่วยสัมพันธ์ของดินชุดพะโต๊ะ/ระนอง (Phato/Ranong

association : Pto/Rg) ที่เกิดจากการสลายตัวของวัตถุดิบกำเนิดดินที่เป็นหินควอร์ตไซต์ (quartzite) หรือหิน

ทราย (sandstone) ดินชุดนี้เป็นดินต้นมากถึงดินลึกปานกลาง มีการระบายน้ำดี ดินบนลึกไม่เกิน ๒๐

เซนติเมตร ลักษณะเป็นดินร่วนปนทราย ในระดับลึกลงไปตั้งแต่ ๒๕ - ๕๐ เซนติเมตร จะเป็นดินร่วนเหนียว

ปนทราย มีกรวดของหินควอร์ตไซต์และหินทรายปะปนอยู่ในเนื้อดิน ลึกลงไปจะเป็นชั้นของหินแข็งที่เป็น

วัตถุดิบกำเนิดดิน

เนื่องจากตำแหน่งที่ขุดพบโบราณวัตถุอยู่บริเวณริมฝั่งห้วย ซึ่งถูกกัดเซาะชะล้างผิวหน้าดินจาก

แรงพัดพาของน้ำป่า ประกอบกับเป็นค้ำน้ำด้านในซึ่งมีการตกตะกอนทับถมเป็นจำนวนมากจึงทำให้ไม่สามารถ

จำแนกชั้นดินทางธรรมชาติ (Soil Morphology) ได้แน่ชัด

แหล่งน้ำ : แหล่งโบราณคดีตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งทางตะวันออกของ “คลองทอง” มีต้นกำเนิดอยู่ในเขตเทือกเขา

ตะนาวศรีทางด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือซึ่งมี “ห้วยจ้งหัน” เป็นลำห้วยสาขาไหลลงมาสมทบแล้วไหลลงมา

ผ่านแหล่งโบราณคดีเนินไก่อี๋ยผ่านไปทางด้านทิศใต้ มีความกว้าง ๓ - ๑๘ เมตร ความยาวประมาณ 4 กิโลเมตร

ประวัติการค้นพบ : เมื่อวันที่ ๑๙-๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๘ เกิดเหตุอุทกภัยน้ำป่าไหลหลากผ่านคลองทอง ซึ่ง

เป็นเส้นทางน้ำธรรมชาติตั้งอยู่ในเขตตำบลร่อนทอง ทำให้กระแสน้ำได้พัดพาเอาหน้าดินบริเวณริมฝั่งน้ำทั้งสอง

ด้านไปเป็นจำนวนมาก เมื่อน้ำลดชาวบ้านจึงพากันไปสำรวจบริเวณคลองทอง ซึ่งมีการทำเหมืองแร่ทองคำกัน

มาตั้งแต่ครั้งโบราณ จึงได้พบแร่ทองคำปะปนอยู่กับดินทรายที่น้ำพัดพามา ทำให้มีประชาชนในพื้นที่จังหวัด

ประจวบคีรีขันธ์และบริเวณใกล้เคียงแตกตื่นกันมาขุดดินทรายบริเวณริมฝั่งน้ำ เพื่อนำไปร่อนหาแร่ทองคำกัน

เป็นจำนวนมาก

ต่อมาในวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๙ นางขวัญเงิน สีทอง อายุ ๔๐ ปี และนายกำเนิด บุญโก อายุ ๔๘

ปี ชาวบ้านอำเภอบางสะพาน ได้ทำการขุดดินทรายบริเวณริมคลองทองทางด้านทิศตะวันออกลึกลงไป

ประมาณ ๒.๕ เมตร เพื่อนำไปร่อนหาแร่ทองคำ จึงได้พบโบราณวัตถุ ประกอบด้วย หม้อดินเผาขนาดเล็ก

ชิ้นส่วนถ้วยชามกระเบื้อง และชิ้นส่วนกระดูกมนุษย์จำนวนหนึ่ง พ.ต.ท.รังสิมันต์ วิจิตรอารังศักดิ์ สารวัตร

ตำรวจท่องเที่ยว ๗ กองกำกับการ ๒ กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว จึงประสานแจ้งข่าวให้สำนักงานศิลปากร

ที่ ๑ ราชบุรี ดำเนินการตรวจสอบ โดยในเบื้องต้นได้ขอความร่วมมือชาวบ้าน พร้อมทั้งประสานงานกับ สภอ.

บางสะพาน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และองค์การบริหารส่วนตำบลร่อนทองให้ระงับการขุดในพื้นที่บริเวณดังกล่าว

และกันเขตพื้นที่ไว้ ต่อมาในวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๔๙ กลุ่มวิชาการโบราณคดี สำนักงานศิลปากรที่ ๑ ราชบุรี

โดยนางสาวพยุ่ง วงษ์น้อย นักโบราณคดี ๗ ว. และคณะได้ดำเนินการตรวจสอบแหล่งโบราณคดีดังกล่าว

สภาพปัจจุบัน : พื้นที่บริเวณริมคลองทอง บางพื้นที่ปัจจุบันมีการทำไร่สับปะรด เมื่อเกิดเหตุน้ำป่าไหลหลาก เมื่อเดือนพฤศจิกายนที่ผ่านมา ทำให้เกิดการกัดเซาะพื้นที่ริมฝั่งคลองให้ขยายกว้างกว่าเดิม หน้าที่ดินถูกกัดเซาะพังทลายไป พื้นที่ริมตลิ่งมีหลุมบ่อที่ขุดหาทองคำกระจายอยู่เป็นบริเวณกว้าง จากการตรวจสอบบริเวณที่พบโบราณวัตถุ พบร่องรอยจุดประของถ่านอยู่ในชั้นดินในระดับ ๖๐ เซนติเมตร จากผิวดิน ชั้นล่างสุดเป็นก้อนหินขนาดใหญ่ ซึ่งเรียกว่าหินदान โบราณวัตถุที่พบได้แก่ หม้อดินเผา เครื่องถ้วยชามเคลือบ ชิ้นส่วนภาชนะสำริด ชิ้นสำริด ขณะพบนั้นกองรวมกันอยู่อย่างไม่เป็นระเบียบ ในหม้อดินเผาบางใบมีชิ้นส่วนกระดูกมนุษย์บรรจุอยู่ นอกจากนี้ยังพบชิ้นส่วนกระดูกมนุษย์กระจายปะปนอยู่กับภาชนะดินเผาด้วย ในพื้นที่ริมคลองทอง ตะวันออกบริเวณใกล้เคียงกับจุดที่พบโบราณวัตถุในครั้งนี้ พบว่ามีชิ้นส่วนภาชนะดินเผาและชิ้นส่วนกระเบื้องดินเผากระจายทั่วไป

หลักฐานทางด้านโบราณคดี : โบราณวัตถุที่พบส่วนใหญ่เป็นภาชนะดินเผา พบทั้งภาชนะดินเผาเนื้อดิน เนื้อแกร่ง และเครื่องเคลือบ นอกจากนี้ยังพบกระเบื้องดินเผา ชิ้นส่วนภาชนะสำริด ชิ้นสำริด และชิ้นส่วนกระดูกมนุษย์ สภาพของภาชนะดินเผาส่วนใหญ่ชำรุดแตกหักเป็นชิ้นส่วน ที่พบสมบูรณ์มีจำนวน ๒ ใบ รายละเอียดของโบราณวัตถุที่พบมีดังนี้

ภาชนะดินเผาเนื้อดิน พบเป็นปริมาณมากกว่าภาชนะดินเผาประเภทอื่นๆ รูปทรงภาชนะที่พบได้แก่ หม้อดินเผา แบบที่เรียกว่า หม้อตาล หม้อก้นกลม แบบที่เรียกว่าหม้อทะนง หม้อดิน และหม้อปูน นอกจากนี้ยังพบฝาภาชนะดินเผาทรงสูงแบบที่เรียกว่า ฝาละมี

หม้อตาล พบเป็นปริมาณมากกว่าหม้อดินเผารูปทรงอื่น ลักษณะเป็นหม้อก้นกลม ปากกว้าง ขอบปากหนา งามเข้า คอคอดเข้าเล็กน้อย ส่วนที่เป็นลำตัวค่อนข้างสูง ทำให้มีความจุมาก พบมากกว่า ๒๐ ใบ มีขนาดใกล้เคียง แบ่งได้เป็น ๒ ขนาด กลุ่มแรก มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางปาก ๑๕.๕ - ๑๖.๐ เซนติเมตร ความกว้างของลำตัว ๑๘.๒ - ๑๘.๕ เซนติเมตร ความสูง ๑๔.๒ - ๑๕.๔ เซนติเมตร อีกกลุ่มหนึ่งมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางปาก ๑๔.๕ เซนติเมตร ความกว้างของลำตัว ๑๘.๗ เซนติเมตร ความสูง ๑๓.๕ เซนติเมตร หม้อดินเผาเหล่านี้ มีเทคนิคการขึ้นรูปด้วยมือ และแป้นหมุนช้า ใช้หินครูดด้านใน ยังปรากฏรอยให้เห็นอยู่ โดยเฉพาะบริเวณก้นหม้อ เนื้อดินที่ใช้ปั้นค่อนข้างหยาบ เผาด้วยอุณหภูมิต่ำ แต่คงมีการควบคุมอุณหภูมิได้ ทำให้ภาชนะสุกค่อนข้างดี การตกแต่งลวดลายของหม้อตาลที่พบในครั้งนี้เป็นแบบเดียวกัน คือ การตกแต่งลวดลายบริเวณไหล่ด้วยการกดประทับด้วยไม้แกะลาย เป็นลายเส้นเฉียงไปในทางเดียวกัน คั่นด้วยลายเส้นขนานโดยรอบหม้อ กับอีกแบบหนึ่งเป็นลายเส้นเฉียงสลับทางกัน คั่นด้วยลายเส้นขนานโดยรอบหม้อ เช่นเดียวกันแบบก้างปลาหรือทางมะพร้าว หม้อส่วนหนึ่งมีตราประทับรูปร่างกลมเป็นรูปสัญลักษณ์

หม้อก้นกลม พบปริมาณรองลงมาจากหม้อตาล เป็นหม้อดินเผาแบบหม้อก้นกลม ได้แก่ หม้อทะนง หม้อดิน(หม้อข้าว) และหม้อปูน พบจำนวนมากกว่า ๑๐ ใบ หม้อดินเผาเหล่านี้ตกแต่งด้วยการกดประทับเป็นลวดลายด้วยไม้แกะลาย ลายที่พบมีลายเส้นขนานแนวนอน (แบบชั้นบันได) ในกรอบเส้นตั้ง ลายรูปตัววี (V) ในภาษาอังกฤษ ในกรอบเส้นตั้ง ลายรูปสี่เหลี่ยมขนาดเล็กสี่รูปในกรอบรูปสี่เหลี่ยม ลายฟันปลาในกรอบเส้นตั้ง เป็นต้น ส่วนหม้อที่ผิวเรียบไม่ตกแต่งผิวพบเพียงใบเดียว

หม้อปูนหม้อดินเผา กลุ่มที่สันนิษฐานว่าเป็นหม้อบรรจุปูน เนื่องจากภายในหม้อยังมีคราบปูนสีขาวติดอยู่ พบจำนวน ๕ ใบ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางปาก ๑๓.๗ - ๑๖.๗ เซนติเมตร ความกว้างของลำตัว ๑๖ - ๑๘ เซนติเมตร และความสูง ๘ - ๑๑ เซนติเมตร ความหนา ๐.๔ - ๐.๗ เซนติเมตรลักษณะเป็นหม้อก้นกลม ปากกว้าง คอสั้น ลำตัวค่อนข้างเตี้ย ใช้เทคนิคการขึ้นรูปด้วยมือและแป้นหมุนช้า มีรอยปาดลูบบริเวณปากทั้งด้านในและด้านนอก เนื้อดินค่อนข้างหยาบ ผิวสีน้ำตาลอมส้ม สีส้มอ่อน บางใบมีร่องรอยว่ามีการทาน้ำดิน หม้อเหล่านี้เผาด้วยอุณหภูมิต่ำ จึงสุกไม่ถึงเนื้อใน ยังปรากฏเป็นแกนสีเทาอยู่ตรงกลาง นอกจากนี้หม้อดินเผาทั้ง ๕ ใบแล้ว ยังมีหม้อดินที่มีลักษณะคล้ายกันอีกหนึ่งใบ แต่มีขนาดใหญ่กว่าเล็กน้อย

หม้อทะนง พบชิ้นส่วนที่สามารถประกอบเป็นรูปทรงได้จำนวน ๒ ใบ หม้อกลุ่มนี้มีลักษณะเป็นหม้อก้นกลม ปากกว้างผายออกเล็กน้อย คอคอด ไม่สูงนัก ลำตัวป่องกลมแบนและเตี้ย เนื้อค่อนข้างละเอียดและบาง (ความหนา ๐.๓ เซนติเมตร) ขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนช้า ฝีมือนอกข้างประณีต ผิวสีน้ำตาลอมส้ม ตกแต่ง

ด้วยการกดประทับเป็นลวดลาย ด้วยไม้แกะลาย ลายที่พบมีลายฟันปลาในแนวตั้งขนานกันหลายเส้นในกรอบเส้นตั้ง ลายรูปตัวอักษร V (วี) ในกรอบเส้นตั้ง หม้อกลุ่มนี้บริเวณก้นและลำตัวด้านล่าง มีคราบเขม่าควันไฟสีดำที่เกิดจากการหุงต้มจับอยู่ แสดงว่าหม้อเหล่านี้ผ่านการใช้งานในการหุงต้มอาหารมาแล้ว ยังพบหม้อที่มีร่องรอยการใช้งาน ที่มีคราบเขม่าควันสีดำจับอีกใบหนึ่ง ซึ่งมีรูปทรง ลวดลายและขนาดใกล้เคียงกับกลุ่มหม้อปูน แต่มีคอสูงกว่า และลำตัวป่องกลมไม่กว้างมาก

หม้อข้าว (หม้อดิน) หม้อแบบนี้มีลักษณะเป็นหม้อก้นกลม ปากผาย คอคอดสั้น ลำตัวกลมแป้น ก้นกลมเกือบแบน ขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน ฝีมือประณีต เนื้อค่อนข้างละเอียดและบาง (ความหนา ๐.๒ เซนติเมตร) เผาสุกถึงเนื้อใน ผิวสีน้ำตาลอมส้ม ผิวเรียบไม่ตกแต่งลวดลาย แต่มีการชุบน้ำดิน ลำตัวด้านล่างและก้น มีคราบเขม่าควันไฟที่เกิดจากการหุงต้มจับอยู่ นอกจากภาชนะดินเผารูปทรงดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังพบชิ้นส่วนที่แตกหักจากหม้อก้นกลม ที่มีการตกแต่งด้วยการประทับลวดลายด้วยไม้แกะลายอีกจำนวนหนึ่ง ลวดลายที่พบได้แก่ ลายตารางสี่เหลี่ยมขนาดเล็กสี่รูปอยู่ในกรอบสี่เหลี่ยม ลายเส้นขนานสามเหลี่ยมสลับกัน ลายเส้นขนาน ลูกคลื่นสามเส้นทางด้านตั้งในกรอบเส้นตั้ง ลายรูปตัวอักษร V (วี) ในกรอบเส้นตั้ง และลายเส้นขนานเฉียงในกรอบสี่เหลี่ยม

ฝาหม้อ พบจำนวน ๘ ฝา ส่วนใหญ่มีสภาพชำรุด มีสมบูรณ์จำนวน ๒ ฝา แบ่งออกได้เป็น ๓ ขนาด ขนาดเล็ก ความกว้าง ๙.๗ เซนติเมตร ความสูง ๔ เซนติเมตร ขนาดกลาง ความกว้าง ๑๑.๔-๑๔.๐ เซนติเมตร ความสูง ๔ - ๖ เซนติเมตร และขนาดใหญ่ความกว้าง ๑๗.๕ เซนติเมตร ความสูง ๖.๓ เซนติเมตร ลักษณะเป็นฝาแบบคว่ำ ทรงคล้ายฝาชี ด้านบนมีปุ่มจับเป็นแป้นแบน ส่วนใหญ่ปุ่มตรงกลาง(คล้ายปากของขวดปากบาน) ใช้เทคนิคขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนช้า เนื้อค่อนข้างหยาบ เผาด้วยอุณหภูมิต่ำ บางชิ้นสูงไม่ถึงเนื้อใน เหลือแกนเป็นสีเทา ผิวสีน้ำตาล น้ำตาลอมส้ม ผิวเรียบไม่มีลวดลาย บางชิ้นมีการชุบน้ำดิน บางฝามีคราบเขม่าควันจับ

ภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง พบในปริมาณที่น้อยกว่าภาชนะดินเผาประเภทอื่น รูปทรงภาชนะที่พบเป็นประเภท ไห และอ่าง ใช้เทคนิคการขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน เนื้อภาชนะจะหนา ๐.๘ - ๐.๙ เซนติเมตร สีน้ำตาลแดง

ภาชนะดินเผาประเภทเครื่องเคลือบ ส่วนใหญ่เป็นพวกเครื่องถ้วยชามเคลือบ มีทั้งแบบเขียนลายใต้เคลือบ และเขียนลายบนเคลือบ เป็นภาชนะดินเผาที่ผลิตจากแหล่งเตาในต่างประเทศ นอกจากนั้นยังพบ ไหเคลือบสีน้ำตาลแบบไหสีหู ชิ้นส่วนพวยกาน้ำชา รายละเอียดของเครื่องเคลือบที่พบมีดังนี้

- ชิ้นส่วนชามเขียนลายสีบนเคลือบ ก้นด้านนอกเคลือบ ส่วนด้านในปรากฏร่องรอยของปาดน้ำเคลือบออกเป็นรูปวงแหวน เพื่อใช้ตั้งภาชนะซ้อนกันเวลาเผา ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางปาก ๑๖ เซนติเมตร ความสูง ๗ เซนติเมตร และความหนา ๐.๔ เซนติเมตร สภาพชำรุดมาก สีที่ใช้เขียนหลุดลอกออกไปเกือบหมด แต่ยังมีร่องรอยให้เห็นว่ามีการตกแต่งด้วยการเขียนลวดลายภายนอกตัวชาม เป็นกรอบรูปวงกลมสีแดง ภายในกรอบเป็นลายตารางรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน สลับกับรูปช่อดอกไม้? สีที่ใช้คือสีแดงกับสีเขียวผลิตจากแหล่งเตาในมณฑลกว่างตงหรือฝูเจี้ยน ศิลปะจีนสมัยราชวงศ์หมิง อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๒๒

- ชิ้นส่วนชามเขียนลายสีแดงบนเคลือบ ก้นด้านนอกเคลือบ ส่วนด้านในปรากฏร่องรอยของปาดน้ำเคลือบออกเป็นรูปวงแหวน แล้วทาด้วยน้ำเคลือบสีเขียว ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางปาก ๑๖.๔ เซนติเมตร ความสูง ๖.๗ เซนติเมตร และความหนา ๐.๔ เซนติเมตร ตกแต่งตัวชามด้านนอกด้วยการเขียนลายสีแดง บริเวณใต้ขอบปากลงมาเขียนเป็นกรอบเส้นขนานสองเส้นรอบชาม ในกรอบเส้นขนานมีลายตารางสี่เหลี่ยมถี่ๆ สลับกับลายดอกไม้ ใบไม้ บริเวณใกล้ก้นชามมีกรอบเส้นขนานอีกชุดหนึ่ง ภายในกรอบเส้นขนาน มีลายเส้นตั้งสามเส้นชิดกัน เขียนเป็นชุด เว้นระยะห่าง ๆ กัน เป็นผลิตภัณฑ์จากแหล่งเตาเต้อิว มณฑลฝูเจี้ยน ศิลปะจีนสมัยราชวงศ์ชิง อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๒๓ - ๒๔

- ขามลายคราม พิมพ์ลายใต้เคลือบ ก้นด้านนอกไม่เคลือบ ส่วนก้นด้านในมีรอยปาดน้ำเคลือบออกเป็นรูวงแหวน ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางปาก ๑๕.๗ เซนติเมตร ความสูง ๖.๕ เซนติเมตร และความหนา ๐.๔ เซนติเมตร ตกแต่งด้วยการพิมพ์ลายสีน้ำเงิน ใต้เคลือบ น้ำเคลือบสีฟ้าหม่น ด้านนอกขามต่ำจากปากลงมาเล็กน้อย พิมพ์ลายรูปตัวอักษรจีน เรียงชิดกันรอบถ้วย จำนวน ๒ แถว บริเวณก้นถ้วยด้านใน (ไม่กึ่งกลาง) มีรูปอักษรจีน ๑ ตัว เป็นผลิตภัณฑ์จากเตาในมณฑลกว่างตงหรือฝูเจี้ยน ศิลปะจีนสมัยราชวงศ์ชิงตอนปลาย อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๒๔ - ๒๕

- ขามลายคราม พิมพ์ลายใต้เคลือบ ก้นด้านนอกไม่เคลือบ ตรงกลางมีรอยขีดเกือบบรรจบกันเป็นวงกลม ส่วนก้นด้านในมีรอยปาดน้ำเคลือบออกเป็นรูวงแหวน ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางปาก ๑๓.๖ เซนติเมตร ความสูง ๔.๙ เซนติเมตร และความหนา ๐.๓ เซนติเมตร ตกแต่งด้วยการพิมพ์ลายสีน้ำเงิน(ออกเขียว) ใต้เคลือบ น้ำเคลือบสีเขียวอมเทา ด้านนอกขามต่ำจากปากลงมาเล็กน้อย พิมพ์ลายรูปตัวอักษรจีน เรียงชิดกันรอบถ้วย จำนวน ๒ แถว บริเวณเกือบกึ่งกลางก้นถ้วยด้านใน มีรูปอักษรจีนจำนวน ๒ ตัว ต่อกัน เป็นผลิตภัณฑ์จากเตาในมณฑลกว่างตงหรือฝูเจี้ยน ศิลปะจีนสมัยราชวงศ์ชิงตอนปลาย อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๒๔ - ๒๕

- ชิ้นส่วนขามลายคราม พิมพ์ลายใต้เคลือบ ก้นด้านนอกเคลือบ ส่วนด้านในมีรอยปาดน้ำเคลือบ ออกเป็นรูวงแหวน ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางปาก ๑๓.๖ เซนติเมตร ความสูง ๔.๙ เซนติเมตร และความหนา ๐.๓ เซนติเมตร ตกแต่งด้วยการพิมพ์ลายสีน้ำเงิน (ออกเขียว) ใต้เคลือบ น้ำเคลือบสีเขียวอมเทา ด้านนอกขามต่ำจากปากลงมาเล็กน้อย พิมพ์ลายรูปตัวอักษรจีน เรียงชิดกันรอบถ้วย จำนวน ๒ แถว ด้านในตัวขามไม่ ตกแต่งลวดลาย เป็นผลิตภัณฑ์จากเตาในมณฑลกว่างตงหรือฝูเจี้ยน ศิลปะจีนสมัยราชวงศ์ชิงตอนปลาย อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๒๔ - ๒๕

- ชิ้นส่วนจานลายคราม พิมพ์ลายใต้เคลือบ พบจำนวน ๒ ชิ้น ชิ้นแรก เป็นชิ้นส่วนปาก เส้นผ่าศูนย์กลางปากประมาณ ๒๓.๖ เซนติเมตร ตกแต่งด้วยการพิมพ์ลายสีน้ำเงิน (ออกเขียว) ใต้เคลือบน้ำเคลือบสีเขียวอมเทา ด้านในต่ำจากปากลงมาเล็กน้อย พิมพ์ลายรูปตัวอักษรจีน เรียงชิดกันรอบจาน จำนวน ๒ แถว อีกชิ้นหนึ่งเป็นส่วนลำตัวค่อนข้างมาทางก้น ก้นด้านในมีร่องรอยปาดน้ำเคลือบออก ตกแต่งด้วยการพิมพ์ลายสีน้ำเงินใต้เคลือบ น้ำเคลือบสีฟ้าอมเทา ด้านในเหนือก้นขึ้นมาพิมพ์ลายรูปอักษรจีนเรียงชิดกันเป็นแถว ๒ แถว ขึ้นไป เป็นผลิตภัณฑ์จากเตาในมณฑลกว่างตงหรือฝูเจี้ยน ศิลปะจีนสมัยราชวงศ์ชิงตอนปลาย อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๒๔ - ๒๕

- ชิ้นส่วนจานลายคราม เขียนลายใต้เคลือบ ใต้ก้นด้านนอกไม่เคลือบ ก้นด้านในมีรอยปาดน้ำเคลือบ ออกเป็นรูวงแหวน ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางปากประมาณ ๒๑.๘ เซนติเมตร ตกแต่งด้วยการเขียนลายสีน้ำเงิน ใต้เคลือบ ด้านนอกเขียนเป็นแถบเส้นรอบวงบริเวณก้นและขอบเชิง ด้านในบริเวณตัวจานเขียนลวดลายแบบอิสระเป็นลายเส้นสะบัดพลิ้ว ตรงกลางก้นเขียนรูปต้นไม้ เป็นผลิตภัณฑ์จากเตาในมณฑลกว่างตงหรือฝูเจี้ยน ศิลปะจีนสมัยราชวงศ์ชิงตอนปลาย อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๒๔ - ๒๕

- ชิ้นส่วนขามลายคราม พบเฉพาะส่วนก้นจำนวน ๒ ชิ้น ด้านนอกเขียนลายคล้ายตัวอักษรในกรอบลายเส้น บริเวณกึ่งกลางก้นด้านนอก เขียนเครื่องหมายรูปสี่เหลี่ยม เป็นลายเส้นตรงขนานกันมีเส้นตัดขวางด้านในตรงกลางก้นถ้วยเขียนรูปช่อดอกไม้กลมๆ หัวดอก ผลิตจากแหล่งเตาเต๋อฮั่ว มณฑลฝูเจี้ยน ศิลปะจีนสมัยราชวงศ์ชิงตอนปลาย อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๒๔ - ๒๕

- ชิ้นส่วนถ้วยขนาดเล็ก ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางปาก ๗ เซนติเมตร ความสูง ๓.๔ เซนติเมตร ลักษณะเป็นถ้วยเคลือบสีขาวยังไม่ สันนิษฐานว่าเป็นถ้วยน้ำชา

นอกจากชิ้นส่วนเครื่องถ้วยขามที่มีสภาพพอที่จะสันนิษฐานรูปทรงได้แล้ว ยังพบชิ้นส่วนเครื่องเคลือบอีกจำนวนหนึ่ง เช่น ชิ้นส่วนขามลายคราม เป็นส่วนปากที่ตกแต่งด้วยการเขียนลายใบไม้ ดอกไม้ชิ้นส่วนก้นขาม ก้นด้านนอกไม่เคลือบ ส่วนก้นด้านใน มีร่องรอยของปาดน้ำเคลือบออกเป็นรูวงแหวน

- ชิ้นส่วนไหสีหู พบส่วนปากและลำตัว ลักษณะเป็นไหปากแคบ เคลือบสีน้ำตาลเข้ม

- ชิ้นส่วนกันไ้ ลักษณะเป็นไ้กันแบน ทรงแคบสูง ด้านนอกเคลือบด้านสีน้ำตาลอมเทา ด้านในเคลือบสีน้ำตาลอมเขียว เนื้อค่อนข้างหนา (หนา ๑.๒ เซนติเมตร)

- ชิ้นส่วนฝาไ้ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๗.๘ เซนติเมตร ทำเป็นรูปกลีบบัว ด้านนอกเคลือบสีเขียว น้ำเคลือบด้าน มีร่องรอยการปาดน้ำเคลือบบริเวณขอบฝาออก ด้านในฝาไม่เคลือบ

- พวยกา พบเป็นชิ้นส่วนพวยของกาน้ำชา ซึ่งแต่เดิมคงจะมีการเคลือบสีน้ำตาล แต่น้ำเคลือบได้หลุดลอกออกไปหมด ลักษณะของกาน้ำชานี้มีเนื้อค่อนข้างบาง

กระเบื้องมุงหลังคาดินเผา มีลักษณะเป็นกระเบื้องแผ่นแบนรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ส่วนปลายของแผ่นกระเบื้องตัดเป็นมุมแหลม ส่วนบนหรือส่วนหัวของกระเบื้อง ที่มีปุมหรือเดือยหรือขอสำหรับเกี่ยวกับไม้ระแนงบนหลังคา ผิวกระเบื้องด้าน แบบที่เรียกว่า กระเบื้องหางเหยี่ยว หรือกระเบื้องเกล็ดเต่า พบ 2 แบบ คือแบบหนึ่ง บริเวณส่วนหัวของกระเบื้องจะมีการหยักมุม อีกแบบหนึ่ง ส่วนหัวกระเบื้องเป็นแผ่นเสมอกัน ขนาดของกระเบื้องที่ส่วนหัวหยักมุม ขนาดความกว้าง ๑๒- ๑๒.๓ เซนติเมตร ความยาวมากกว่า ๑๖ เซนติเมตร และความหนา ๐.๗ - ๐.๘ เซนติเมตร ส่วนแบบที่ส่วนหัวไม่หยักมุมขนาดความกว้าง ๑๑.๕ เซนติเมตร ความยาวมากกว่า ๑๖ เซนติเมตร และความหนา ๐.๖ - ๐.๗ เซนติเมตร

เครื่องสำริด พบชิ้นส่วนภาชนะสำริด ซึ่งมีเนื้อบางมาก (หนา ๐.๒๕ มิลลิเมตร) มีรูปทรงแบบชามหรือขันมีความสูงประมาณ ๘.๘ เซนติเมตร และช้อนสำริด ขนาดยาวประมาณ ๑๓.๔ เซนติเมตร กว้าง ๔.๒ เซนติเมตร มีเนื้อบางมากเช่นกัน (หนา ๐.๕ มิลลิเมตร)

ชิ้นส่วนกระดูกมนุษย์ พบบรรจุอยู่ในหม้อดินเผา และปะปนอยู่กับภาชนะดินเผา อยู่ในสภาพแตกชำรุดเป็นชิ้นขนาดเล็ก พบทั้งกระดูกท่อนยาว และกระดูกแผ่นแบน กระดูกทั้งหมดผ่านการเผามาแล้ว

ข้อสันนิษฐาน : โบราณวัตถุที่พบบริเวณเนินไ้เก้ย ส่วนหนึ่งเป็นหม้อก้นกลม ซึ่งเป็นภาชนะดินเผา ที่ใช้สอยในชีวิตประจำวัน รูปแบบของหม้อดินเผา แบบหม้อก้นกลม เนื้อดินไม่เคลือบที่ตกแต่งผิวด้านนอกด้วยการกดประทับลวดลายด้วยไม้แกะลาย ภาชนะดินแบบนี้พบทั่วไปตามเมืองโบราณ ชุมชนโบราณในภาคกลางตอนเหนือ และภาคเหนือตอนล่าง ตั้งแต่สุโขทัย ศรีสัชชวลัย กำแพงเพชร ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่างทั้งหมด ลุ่มแม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำท่าจีน ไปจนถึงชุมชนชายฝั่งทะเล ในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม สมุทรสาคร เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ นอกจากนี้ยังพบเป็นจำนวนมากในแหล่งเรือจมทุกแหล่งในอ่าวไทย ซึ่งกำหนดอายุเรือตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๒๐ - ๒๓ จากการขุดค้นที่แหล่งโบราณคดีอู่ตะเภา เชียงเขยี่สาร อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ชุมชนชายฝั่งทะเลที่อยู่ในเส้นทางการค้าการคมนาคมที่สำคัญ โดยเฉพาะที่การค้าทางทะเล เพื่อพูนในสมัยกรุงศรีอยุธยา พบว่าระยะแรกสุดของการอยู่อาศัย ที่มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘ - ๑๙ ได้พบภาชนะดินเผาเหล่านี้ และพบว่าทุกระดับชั้นดินที่อยู่อาศัย จนถึงพุทธศตวรรษที่ ๒๔-๒๕ ล้วนพบภาชนะที่ใช้การประทับด้วยไม้แกะลายแทบทั้งสิ้น สำหรับแหล่งผลิตภาชนะดินเผาแบบดังกล่าวที่สำคัญแหล่งหนึ่งพบอยู่ในเขตบ้านโคกหม้อ ตำบลโคกหม้อ อำเภอมัจฉจังหวัดราชบุรี กำหนดอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐ - ๒๔ ภาชนะดังกล่าวนี้ยังเป็นภาชนะที่ใช้หุงต้มในในครัวไทยภาคกลางที่ยังใช้อยู่จนถึงประมาณปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๕ ประกอบกับหม้อที่พบในครั้งนี้จำนวนหนึ่งมีร่องรอยการใช้งานจริง เนื่องจากพบร่องรอยคราบเขม่าควันไฟที่เกิดจากการใช้หม้อเหล่านี้ในการหุงต้มจับอยู่บริเวณลำตัวด้านล่างและบริเวณก้นหม้อ แสดงว่าภาชนะบางส่วนเคยใช้สอยในชีวิตประจำวัน โดยใช้เป็นภาชนะประกอบอาหาร

นอกจากนี้ยังมีหม้อดินเผาอีกจำนวนหนึ่ง มีคราบปูนสีขาวติดอยู่ภายในหม้อ แสดงว่าหม้อเหล่านี้เคยใช้บรรจุปูนมาก่อน ภาชนะแบบนี้พบในแหล่งชุมชนโบราณสมัยอยุธยาหลายแห่ง เช่น พบจากการขุดแต่งบ้านวิชาเยนทร์ จังหวัดลพบุรี พบจมอยู่ใต้แม่น้ำแม่กลอง แถบจังหวัดราชบุรี สมุทรสงคราม ในชุมชนชายฝั่งทะเลแถบบ้านยี่สาร จังหวัดสมุทรสงคราม หม้อรูปทรงดังกล่าวที่มีขนาดเล็กพบที่ใช้เป็นเต้าปูน พบหลักฐานในหลุมลูกนิมิตของอุโบสถหลังเก่าของวัดในกลาง อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี มีเต้าปูนที่เป็นหม้อก้นกลมขนาดเล็กประทับลายแบบเดียวกับหม้อปูนที่พบจากแหล่งโบราณคดีอื่นๆ ซึ่งเต้าปูนเหล่านี้มีร่องรอยว่าใช้

งานมานานจนปูนจับอยู่เหนือเต้าปูนซ้อนเป็นชั้นสูง หม้อปูนที่พบจากเนินไก่อี้นี้ คงเป็นหม้อหรือเต้าปูนบรรจุปูนแดงที่ใช้กินกับหมาก เนื่องจากในสมัยโบราณการกินหมากเป็นวัฒนธรรมที่ได้รับความนิยมแพร่หลายในหมู่คนไทยในอดีต จนเป็นของจำเป็นในชีวิตประจำวันของคนไทย กินจนติดเป็นนิสัยขาดไม่ได้ ซึ่งสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่ขาดเสียมิได้ในการกินหมาก นอกจากหมากพลู แล้วยังคือปูน การเดินทางไปพักผ่อนเป็นช่วงเวลานานๆ เช่นการร่อนหาทองคำนี้ จึงจำเป็นต้องเตรียมเครื่องหมากพลูโดยเฉพาะปูนไปด้วย

สำหรับภาชนะรูปทรงพิเศษแบบที่เรียกว่า หม้อตาล ซึ่งพบเป็นปริมาณมากกว่าภาชนะรูปทรงอื่น หม้อลักษณะนี้พบในแหล่งโบราณคดีที่สมัยอยุธยาหลายแห่ง เช่น พระราชวังโบราณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา บ้านวิชาเยนทร์ จังหวัดลพบุรี เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบจมอยู่ในแม่น้ำแม่กลองบริเวณจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงคราม หม้อลักษณะนี้กำหนดอายุอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙-๒๔

ส่วนเครื่องถ้วยชามเคลือบก็มีหลายแบบและหลายขนาด ส่วนใหญ่เป็นเครื่องถ้วยจีน ซึ่งกำหนดอายุได้ในราวพุทธศตวรรษที่ ๒๓ - ๒๕ ซึ่งตรงกับสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายถึงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เครื่องถ้วยลักษณะดังกล่าวมักพบที่ป้อมเพชร อำเภอมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและที่บ้านหลวงรับราชทูต อำเภอมือง จังหวัดลพบุรี ซึ่งล้วนเป็นเครื่องถ้วยชามที่ใช้ใส่อาหารใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังมีภาชนะที่ใช้เก็บวัตถุดิบในการประกอบอาหาร พวกไห อาจเป็นพวกน้ำปลา หรือเกลือ

พิจารณาจากรูปแบบของสิ่งของเครื่องใช้พวกหม้อและเครื่องถ้วยชาม ซึ่งเป็นเครื่องใช้สอยในชีวิตประจำวัน ที่กำหนดอยู่ในราวสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายถึงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ประกอบกับประวัติของพื้นที่นี้เป็นแหล่งแร่ทองคำ มีการขุดหาทองคำมาตั้งแต่สมัยปลายกรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะในสมัยปลายกรุงศรีอยุธยา ในรัชสมัยพระบรมโกศ (พ.ศ. ๒๒๗๕-๒๓๐๑) มีการเกณฑ์ไพร่ ออกมาร่อนทองถึง ๒,๐๐๐ คน โดยปรากฏหลักฐานบันทึกไว้ในเอกสารหลายเล่ม เช่น พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา มีข้อความตอนหนึ่งว่า

“..... ลุคักราช ๑๑๐๙ ปีเถาะ นพศก พระกษัตริย์บอกหนังสือเข้ามาว่าพืชทองคำบังเกิดขึ้น ตำบลบางสะพานแขวงเมืองกษัตริย์ ได้ส่งทองหนักสามตำลึงเข้ามาทูลเกล้าฯ ถวายเป็นทองคำ โภษาธิ บัติกราบบังคมทูลพระกรุณาให้ทราบ ครั้นถึงเดือน ๑๒ จึงมีพระราชดำรัสให้ข้าหลวงคุมไพร่สองพัน ออกไปตั้งกองร่อนตำบลบางสะพาน ครั้นถึงเดือน ๕ ปีมะโรง สัมฤทธิศก คักราช ๑๑๑๐ ปี ได้นำทองคำเข้ามาทูลเกล้าฯ ถวายเก้าสิบชั่งเศษ จึงโปรดตั้งพระกษัตริย์เป็นพระยาวิเศษสมบัติสมควรแก่ความชอบ แล้วทรงพระราชศรีธาให้แม่ทองร่อนเป็นประตากล่องขึ้นไปปิดพระมณฑปพระพุทธรูป แต่ยอดและเหมกับนาคันนั้นแม่หุ้มทั้งสิ้น....”

กล่าวคือในรัชสมัยพระบรมโกศ ปีพุทธศักราช ๒๒๙๐ พระกษัตริย์ เจ้าเมืองกษัตริย์ได้มีหนังสือเข้ามาแจ้งกรุงศรีอยุธยาความว่าได้พบทองคำที่ตำบลบางสะพาน แขวงเมืองกษัตริย์ พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศจึงมีพระราชดำรัสให้ข้าหลวงคุมไพร่พลสองพันคน ออกไปตั้งกองร่อนทองคำ ที่ตำบลบางสะพาน ในปี พ.ศ. ๒๒๙๑ จึงได้นำทองคำมาทูลเกล้าถวายจำนวนเก้าสิบชั่งเศษ จึงโปรดเกล้าฯ ตั้งพระกษัตริย์ขึ้นเป็นพระยาวิเศษสมบัติแล้วให้ช่างนำทองคำที่ได้มานั้นตีเป็นแผ่นทองคำเปลวอย่างหนาและเนื้อดี นำไปหุ้มส่วนยอดพระมณฑปพระพุทธรูป จังหวัดสระบุรี

การทำทองที่บางสะพานมีต่อเนื่องมาในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ยังมีการกล่าวถึงอยู่ในสมัยรัชกาลที่ ๔ เนื่องจากทองบางสะพานนี้มีชื่อเสียงมาก เป็นที่รู้จักกันว่าเป็นทองบริสุทธิ์ เนื้อดี หรือทองเนื้อเก้า ดังปรากฏหลักฐาน เช่น ในประชุมประกาศรัชกาลที่ ๔ เรื่อง ประกาศพิเคราะห์ราคาทองแปด ทศ พิศ พัดตั้งส์ มีข้อความตอนหนึ่งว่า

“...ทองคำหนักบาทหนึ่งเป็นราคาเงิน ๘ บาทเรียกว่าเนื้อแปด ทองคำหนักบาทหนึ่ง เป็นราคาเงิน ๘ บาท ๒ สลึง เรียกว่าเนื้อแปดสองขา หรืออีกคำหนึ่งเรียกว่าเนื้อแปด เศษสอง ตามการที่ราษฎรใช้ซื้อขายในเวลานั้น ทองคำเนื้อสูงสูงอย่างเอก เช่น ทองบางตะพาน ขายกันหนักบาทหนึ่งเป็นราคาเงิน ๙ บาทเรียกว่านพคุณแก่น้ำ ”

ในประชุมประกาศรัชกาลที่ ๔ ประกาศว่าด้วยแจกเบี้ยหวัดเป็นทองทศ ทองพิศ ทองพัดตั้งส์ แทนเงิน กล่าวไว้ในสมัยรัชกาลที่ ๑ และ ๒ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อได้กำไรน้อยไม่พอจ่ายเบี้ยหวัดก็จะมีการพระราชทานสิ่งของหรือ ทองคำ “บางตะพาน” แทนเงินและในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเองก็พระราชทานทองบางสะพานให้กับนักปราชญ์ชาวฝรั่งเศสที่เข้ามาศึกษาการเกิดสุริยุปราคาที่หัวากอด้วยเช่นกัน

ส่วนในสมัยรัชกาลที่ ๕ มีการกล่าวถึงการทำทองบางสะพานปรากฏอยู่ในรายงานการเสด็จตรวจราชการหัวเมืองปักษ์ใต้ พ.ศ. ๒๔๓๙ (ร.ศ. ๑๑๕) ของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพเขียนทูลเกล้าฯ ถวาย แต่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ความว่า “...วันที่ ๑๘ เวลาเช้าถึงเมืองกำเนิดนพคุณ ข้าพระพุทธเจ้าได้แวะขึ้นดูที่ตำบลบางตะพาน มีบ้านเรือนราษฎรไม่กี่หลัง แต่พวกบริษัทป่อทองบางตะพานตั้งที่พักแลโรงไว้สินค้าที่นี้หลายหลัง...แลได้ความต่อไปว่า ที่โรงจักรของบริษัทซึ่งตั้งขึ้นที่ป่อทองนั้น น้ำป่าก็ล้างทำลายเสียมากเหมือนกัน ในว่าหม้อสตีซึ่งสำหรับใช้ในการจักร เดียวนี้หลุดลงอยู่ในคลองทีเดียว...เรื่องการทำทองที่บางตะพานนี้ ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีความเชื่อในบริษัทที่จะทำการอย่างฝรั่ง เพราะเหตุทองมีจริงแต่ไม่มากพอที่จะคุ้มทุนที่ทำโรงจักรใหญ่โต ความใช้มีรายชุกชุมคนจรแปลกหน้ามาอยู่ไม่มีใครได้ คนทำทองแต่ก่อนหรือที่ทำอยู่ทุกวันนี้ ก็ล้วนแต่คนซึ่งเกิดแลคุ้นเคยแก่ระคนิยมของประเทศนั้นๆ จึงอาจอยู่แลทำทองได้ เมื่อบริษัทมาทำการก็พาพวกลูกจ้างมาตายเสียหลายร้อย จนหาผู้ใดที่จะยอมมาไม่ได้ ถ้ามีบริษัทมาทำอีกก็คงเป็นเช่นนั้นอีก ไม่เป็นประโยชน์แก่รัฐบาลเพราะการอนุญาตให้บริษัททำตามสัญญาที่มีค่าเช่าที่ดินแต่เล็กน้อย ทางที่จะได้มากมีแต่ตกอยู่ในภาคหลวงที่จะชักจากเนื้อทองที่บริษัททำได้ เมื่อบริษัททำทองไม่ได้ ประโยชน์หลวงก็จำขาดสูญไปด้วยเปล่าๆจึงเห็นด้วยเกล้า, ว่า แม้ในทางผลประโยชน์แผ่นดินที่จะได้จากป่อทองบางตะพานนี้ ถ้าเก็บอย่างแต่ก่อนกล่าวคือเก็บเป็นส่วยจากตัวคนซึ่งไปร่อนทองคน ๑ เพียงปี ๒ บาท หรือ ๓ บาท ปล่อยให้ราษฎรที่ยวร่อนหาตามชอบใจจะได้ผลประโยชน์แผ่นดินมากกว่าส่วยที่ให้บริษัททำ...”

จะเห็นได้ว่าก่อนปีพ.ศ. ๒๔๓๙ มีบริษัท ได้สัมปทานมาขุดทองที่บางสะพาน แต่ไม่คุ้มทุนจึงได้ทิ้งโรงเรือนและอุปกรณ์บางส่วนไว้ และยังได้รับผลกระทบจากน้ำป่าทำให้เครื่องจักรเสียหายด้วย นอกจากนี้บรรดาลูกจ้างบริษัท ก็เจ็บป่วยล้มตายเป็นจำนวนมาก และปริมาณทองคำที่นี้ไม่มีมากพอที่จะทำในลักษณะอุตสาหกรรมจึงได้เลิกกิจการไป การทำทองต่อมาในชั้นหลังเป็นแบบเหมืองฉืดขนาดเล็ก และใช้การขุดหลุมแล้วนำดินไปร่อนในลำคลอง

จากหลักฐานดังกล่าวข้างต้น จึงสันนิษฐานว่าภาชนะดินเผาเหล่านี้เป็นเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันของผู้ที่มาพักอยู่ในบริเวณนี้เพื่อร่อนหาทองคำในอดีต สำหรับภาชนะรูปทรงพิเศษแบบหม้อตาลซึ่งพบจำนวนมากกว่าภาชนะรูปทรงอื่น และภาชนะแบบหม้อตาลที่พบนี้ก็มีขนาดใกล้เคียงกัน อาจนำมาเพื่อบรรจุสิ่งของในลักษณะวัดปริมาณที่ต้องการให้ได้ปริมาณเท่าๆ กัน ส่วนการพบว่าภาชนะบางใบมีกระดูกมนุษย์บรรจุอยู่สันนิษฐานว่าเมื่อผู้มาร่อนทองเสียชีวิต มีการเผาและเก็บกระดูกใส่หม้อดินฝังร่วมกับข้าวของเครื่องใช้ของผู้ตาย แต่เนื่องจากการพบหลักฐานในครั้งนี้นี้ไม่ได้เป็นการขุดศึกษาตามหลักวิชาการโบราณคดี ทำให้ไม่ทราบถึงตำแหน่งเดิมของโบราณวัตถุเหล่านี้ แต่จากคำบอกเล่าของผู้พบโบราณวัตถุ ที่ว่าพบโบราณวัตถุกองอยู่อย่างไม่เป็นระเบียบ และประเภทของโบราณวัตถุที่มีทั้งเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันพวกภาชนะดินเผา เครื่องสำริด พบปะปนอยู่กับเครื่องประกอบสถาปัตยกรรม ได้แก่ กระเบื้องมุงหลังคา จึงอาจสันนิษฐานได้ว่า โบราณวัตถุเหล่านี้ถูกน้ำพัดพามารวมกันอยู่ เหตุผลสนับสนุนก็คือ บริเวณที่พบโบราณวัตถุอยู่ริมคลองทอง ซึ่งในหน้าน้ำหลากปริมาณน้ำมากก็จะไหลบ่าล้นตลิ่ง กัดเซาะตลิ่งพังทลายโบราณวัตถุที่เคยจมหรือฝังอยู่ในดินก็จะถูกพัดพามา รวมกัน ตัวอย่าง เห็นได้จากการที่มีน้ำป่าไหลหลากเมื่อเดือนพฤศจิกายนที่ผ่านมา ซึ่งได้กัดเซาะตลิ่งทำให้คลองทองมีขนาดใหญ่ขึ้น ซึ่งนอกจากโบราณวัตถุที่ขุดพบในครั้งนี้ บริเวณริมคลองฝั่งเดียวกันยังพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผา กระเบื้องดินเผากระจายอยู่หลายบริเวณด้วยกัน ซึ่งโบราณวัตถุเหล่านี้อาจถูกน้ำพัดพามาหรือน้ำอาจกัดเซาะหน้าดินออกไปทำให้โบราณวัตถุปรากฏขึ้นมา สำหรับกระเบื้องมุงหลังคาที่พบใบบริเวณนี้อาจเป็น

กระเบื้องที่ใช้มุงอาคารของหลวงที่มาตั้งกองร้อนทอง หรืออาคารโรงเรียนของผู้มาทำทอง แต่ก็มีประวัติว่าเดิมเคยมีวัดโบราณตั้งอยู่บริเวณนี้ จึงอาจเป็นกระเบื้องมุงหลังคาอาคารศาสนสถานก็เป็นได้

การกำหนดอายุสมัย

การประกาศขึ้นทะเบียน

รูปแบบของแหล่งโบราณคดี

ที่มาของข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ,รวมพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องประชุมประกาศรัชกาลที่ ๔. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา,๒๕๔๘.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยา. เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยเสด็จตรวจราชการหัวเมืองปักษ์ใต้ พ.ศ. ๒๔๓๙ (ร.ศ.๑๑๕) : รายงานการเสด็จตรวจราชการหัวเมืองปักษ์ใต้ ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพเขียนทูลเกล้าถวายแด่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด,๒๕๓๔.

ปวิรรต ธรรมาปรีชากรและคณะ. ศิลปะเครื่องถ้วยในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : บริษัท กราฟิกฟอร์แมท จำกัด, ๒๕๓๙

ศิลปากร,กรม.พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม ๒. กรุงเทพฯ : หจก.ไอเดียสแควร์,๒๕๓๕

รายงาน “เครื่องถ้วย” จากการขุดค้นที่เมืองลพบุรี พ.ศ. ๒๕๒๙ – ๒๕๓๐ กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์สมาพันธ์ จำกัด, ๒๕๓๒.

โครงการอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา,กองโบราณคดี,กรมศิลปากร. ภาชนะดินเผาและเศษภาชนะดินเผาในพระราชวังโบราณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เล่มที่ ๓ :

การศึกษาภาชนะดินเผาและเศษภาชนะดินเผาเนื้อเครื่องดิน จากการขุดแต่งระหัดน้ำ แนวท่อส่งน้ำและแนวพระวังด้านเหนือ. เอกสารอัดสำเนา, ๒๕๓๑

โบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติที่ ๑ ราชบุรี,สำนักงาน. รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดีบ้านโคกหม้อ : แหล่งผลิตภาชนะดินเผาในกลุ่มแม่น้ำแม่กลอง เมืองราชบุรี. เอกสารอัดสำเนา, ๒๕๔๔.

ประไพ วิริยะพันธุ์,มูลนิธิ. รายงานการขุดหลุมทดสอบ แหล่งโบราณคดีอุตะเถา เขิงเขายี่สาร บ้านเขายี่สาร ตำบลยี่สาร อำเภอมโนรมย์ จังหวัดสุพรรณบุรี. เอกสารอัดสำเนา, ๒๕๔๒.